

07/12/31

БЕЛАРУСЬ

Штадзенная політычна-эконаміцкая і літэратурная газэта

пад агульным ініцыятвам Язэла Пёсика.

№ 59 (115).

Менск, Серада 17 сакавіка 1920 г.

№ 59 (115).

Год выдання II.
 Падпіса на 1 яч. з перасыл. 20 р. без перас. 17 р.
 АБВЕСТКІ: на 4-й страницы прымоюча в усіх мовах па 2 мк.
 за радок патыты.

Газета выходіць штадня, апрош дады пасъяточных.
 Рэдакція і Кантора: Менск, вул. Міцкевіча, Беларускі Дом (б. Юблейны).
 Рэдактар прымае ад 12-1 гада. Кантора адчынена ад 9 да 2 гад.
 Рукапісы павінны быць чытальні напісаны і з адресам аўтара.
 Адчыніца прызначана рукаўскому залежыць ад рэдакцыі.
 Рукапісы назад не выдаюцца.

ЦИНА 1 МАРК.

Прымаецца падпіска на газэту

БЕЛАРУСЬ

у Менску, Беларускі Дом, вул.
 А. Міцкевіча,
 Слуцку, Беларускі Национальны
 Камітэт,
 Баранавіч, Белар. Павятовая Рада
 Шасовай 168.
 Вільні, Цэнтр. Рада Віленшчыны
 і Гродзеншчыны, Востра-
 брамская, 9.

у Вільні, Беларуская кнігарня,
 Варшаве, Замковая, 7,
 Белар. Нацыян. Камітэт,
 Штадтальна 1, кв. 3.
 Горадне, Белар. Нацыян. Камітэт,
 Гомінене, Беларускі Национальны
 Камітэт, Школьная вул.
 Бабруйску, у Бел. К.-Прасль. арг.
 Навагруд, Белар. Павятовая Рада.

ПАДПІСНАЯ ПЛАТА:
 на год 180 м.
 на будоуд 100 м.

з ПЕРСЫЛКАЙ.

Ціна аднаго нумару 1 марка.

Беларусь не павінна быць коленіем.

З таго часу, калі Беларусь стаціла сваю дзяржаўную незалежнасць, яна абрэнулася ў коленію, на глядзя на тое, да каго яна была далучана. Багацьці Беларусі, яе выгодныя вадзяныя дарогі і близкасць да прымісных цэнтраў араблі тое, што Беларусь была адною з самых карысных і даходных частак Расійскай імперіі. Даёлі таго што яна выяўляла сабою "заходнюю акраіну," яе абрэнулі ў коленію, з якое толькі вывозілі. Разумныя еконамісты Расійскай імперіі разумелі, што на вечна Беларусь можа аставацца складаную частку, і дзеля гэтага стараліся як найбольш вывезьці з яе сырцу. Усякая коленія дае вялікія прыбылі, бо сырці, у большай частцы належачы дзяржаве (скарбовыя лясьніцтвы і т. п.), каштупе вельмі танна; а здавацьце і вывоз яго, пры адсутнасці на месцы абраўляючай прымісловасці і пры дастачы вольных рабочых рук, гэтак сама абраўляцца на вельмі драга.

Аб стварэнні на месцы прымісловага цэнтра з прадпрыемствамі, якіе б перараблялі мясцовы сырці, не маглі быць і гутаркі: толькі саме найпратраннейшае ішло на патрэбы мясцовай вельмі беднай прыміловасці. Імперыялістичнай Расіі гэта было карысна. На Беларусі была саўсім нязначная кляса пролетарыяту, на было і буржуазія, з якою прыходзілася лічыцца, напрыклад, у Велікасці і царскому ураду. Праўда, прыватная ініцыятыва паспела за апошні час стварыць невялікую прыміловасць. Зьяўліліся сераічныя, паправочные фабрыкі, шклянныя і ганчарныя заводы, лесапілавальні. Аднак, гэтая прыватная прыміловасць не карысталася прыёмкай дзяржавы, з яе лёгка вяла конкурэнцыю цэнтральная Расія і недалёка ляжачы заход. На вялікую радасць казённых еконамістаў, якім патрэбны былі беларускіе дзёрава, дэгаць, смала, лёгкі, шэрсьць, але не беларускіе серычкі, гліняная пасуда, мануфактура і т. п.—прамыловасць Беларусі занепадала. Беларусь давала вялізарныя прыбылі Расіі ў замен на національны ўдзік, еконамічнае рабство. Беларускі селянін, у якога забіраўся лес, дорага плаціць за сякера, якою бытчы лес высякаў...

Справаўніцтваўцы заўсюды лёгка знаходзяць цесную сувязь між коленіем і эксплікатуючым яе цэнтрам. Гэтак, наядуна усе урадовыя і вольнадумныя расійскіе еконамісты паказвалі на цесную, неразрывную еконамічную сувязь Расіі і яе "заходніх акраін". Цяпер аб гэтых гаворцах ні менш чыра нованароджаныя урадовыя і неурадовыя еконамісты Польшчы.

ловасці. Тагды лягчэй міненца спекулянты, безрабочыя, шкадлівая эксплікатация нашых багацьцяў. Треба пастаўіць разумную, карысную прымісловую арганізацыю.

Барацьба за еконамічнае вызваленіе гэтак сама важная, як і барацьба за національнае і дзяржаўнае вызваленіе. Бяз першага ня можа быць другога і трэцягага.

Гэта павінны помніць і разумець сяродомы беларусы. Хто любіць Радзіму і хто пачувае сябе злодынам да гэтай цяжкай працы, павінен пачаць яе, помнічы заўсюды, што Беларусь ня можа і не павінна быць больш коленіем.

Творчасць і хаос.

Народы б. Расійской імперіі ад 1906 г. да 1920 г. прыйшлі цэлі цыкл політычнага і соціяльнага жыцця. Ад дыктатуры самадзяржца да "диктатуры пролетарыяту".

Вайна ўжо зрабіла глыбокія пермены і ў еканоміцы і ў псуці людзей. Усе старыя багі былі скінуты і спалены, які у Ізраіля калі Сінай. На месцы іх паставілі новых бальшавіцкіх ідалаў і складаюць ім новыя хвалебныя гімны. "Усё мы ўзялі, усё мы падзялімі, вяма над намі улады, апрош нас саміх".

Але элемэнтаў да братарства, роўнасці і слабоды ня было ўнутры "самадзяржавай масы". Зрабіўся звычайны салдацкі спосаб—дзяльба вайсковай здабычы ад "буржуя і кулаку". На гэтага самадзяржарца да "диктатуры пролетарыяту".

У нас тут быў "мітынгуючы фронт" К. Ліскага, і знаходзіўся цэлі корпус мітынговых заслоўяў з "земгусараў".

Мы шануем старых народавольцаў, каторые ўсё сваё жыццё палахнулі для ідэі, але гэтых "армейскіх і земгусарскіх" хвалюкоў залічаем да гатунку людзей пад назваю—"мы арапі!"

Беларусь і мітынги.

Армія і тым стаялі на Беларусі. У гарадах, мястэчках, вёсках складкі былі несканчоны; народ слухаў і слухау. З гэтага была і карысць беларусам; свестагляд быў расширяны, быў адчынены вялікія перспектывы.

Пад канец ужо сяляне з'орнентаўваліся ў праграмах і дараслі да іх крытыкі. Аратарам стала цяжкай, часамі іх заганялі ў пот.

Прышлі немцы. Армія іх тагды яшчэ не развалілася. Гэта напакіз быў адзін парадак і арганізацыя. Гэта быў "вясёлы рогат" з бальшавікоў. Калі посьле немцаў зноў вярнуліся камісары з манерамі "царскага акалодачнага", то ужо "камузія" на вёсцы і ў маёнтках не магла завабіць нашата селяніна—гаспадара на бальшавіцкую пляцформу. Вярнуўшыся назад, бальшавікі быў ўжо нацальствам, ужо набраліся ўсёго гонару самадзяржавай улады і вічнім ня розніліся ад старых царскіх чыноўнікаў.

Комуна і галадоўка былі выгнаны з Беларусі новай національной сілай—польскімі легіёнамі.

Вучыцелі націонализму.

Польскія легіёні зьвязалі ўсіх сваю моцнасць національной сувязью, сваім замілаваннем да балцкай польскай і вялікім національным гонарам. Гэты сувязы вецеў павею чым-сь новым. Пад яго павеем беларускіе національныя падчаркі падняліся. Зразумелая реч, што народ, змучаны 4-х гадовым фронтам і ўсімі цёмнымі речамі, якіе робяцца пры вайне, наракае і праклінае, але вайна скончыцца, і ўсё гэта пройдзе. Палікі зрабілі нас націоналистамі. Цяпер так званая "красавая эндэція" і розные "стражы" працујуць на нашу, беларускую карысць. Чым больш яны заганяюць пад польскасць, тым больш прыбывае нашага полку.

Усякая звяза, разъвязаўчыся, даходзіць да сваё антытэзы. Нам карысць, а польскасць—нам ведама.

Арганізацыя краю.

У завірусе, якай тут адбывалася і адбываецца, арганізацыя цяжка было. Калі спыніцца, які слой народу тут мацней злучыўся, можна ўсё такі сканцаць, што беларусы. Яны трэціі год ужо маюць ту самую Раду, выбраную на Конгрэсе 17 сінтября 1917 г.

Каго стараліся найбольш распыліць уса окупанія? Заўсюды беларусу. Усё ж такі у самім глухой вёсцы кожная баба пытается: "Ці будзем мы пад Польшчай, ці пад Беларускай Радай?"

Жыды на Беларусі.

За беларусамі ідуць, па сваёй злучнасці, жыды—нашай гандлёвой прымісловай клясы. Пры ўсякай змене политыкі яны найбольш дастаюць бяды. Чым больш іх прылікаюць, тым большага яны трываліца. Левые іх партыі больш інтэрнацыянальныя і пягнучы да расейскай культуры. Арганізацыя сініцкай і так званых ортадоксаў і вісконавых жыдаў любяць сваю другую бацькаўшчыну—гэты край—і з'яўліся з беларускім народам.

Каталіцкі клір.

Каталіцкі клір — самая лінгвістyczная і уплывовая група. Большая іх частка—полёніаатары. Цяпер ім на дапамогу прышла дзяржаўная сіла. Але ужо ёсьць значная частка ксяндзоў беларусаў, іх уплыў расыцель, ім пачынаецца арганізацыя младых клерыкаў, у значайнай большасці беларусаў. Там, где з католіцкіх наслененія густое, ксяндзы — дэнацияналізаторы могуць некаторы уплыў пры розных выбарах. У других мясцох яны не адиграюць ролі.

Праваслаўны клір.

Роля праваслаўнага кліру пры царызме была ўсім вядома: русофікцыя. Ен быў начальнікем у руках расейскага ураду, адным з способаў русофікцыі. Цяпер гэтая функцыя ў адносінах да Польшчы перайшла да ксяндзоў польнізатораў. Беларускаму праваслаўнаму кліру адчынілася такая дарога, на якой бы стаяў у час В. Княжства Беларуска-Літоўскага, гэта дарога з сваім народам. Духавенство праваслаўнае да гэтага яшчэ не падгатавано.

Памешчыкі на Беларусі.

Памешчыкам на Беларусі рэвалюцыя добра далася ў знакі, зруйнаваўши гаспадарку. Цяпер гэта самая моцная кляса. Іх троі пудзін зямельнае. Сойм на іх нагане холаду. Беларусі іх на любіць, як дэнацияналізатораў.

У іх вольнага (зваротнага) капітalu вяма, але ёсьць асноўны — зямля. Яны скора згуртуюцца ў національную арганізацыю і пастаўяцца адбядвачамі гаспадарку. Значэнне іх будзе больш культурнае, як політычнае. Свае "хлебные і мясные фабрыкі" яны здолеюць за 3—4 годы пусціц поўным ходам, апрача тых, каторые прагуліваюць грошы ў Варшаве, альбо слу́жать ураднікамі.

А. У.

Пераварот у Нямеччыне.

Праца контр-рэвалюцыі.

У працягу некаторага часу ў Германіі пашырала энэргічную працу праўя кілка, дзеяльнасць каторый была накірована к перавароту і каторая стваралася прыягнуць для гэтага мэты вяленыя кругі, контр-рэвалюцыінэрам удаўся перацягнуць на свой бок калі 8 тысяча салдату. У звязку з гэтым арыштованы дыркітар упраўляючыя земельных спраў, фон Кап і капітан Пабст.

Пераговоры ураду з контроў рэвалюцыінэрамі.

Урад Баўара хапеў спыніц пасуванье контроў рэвалюцыінэрных войск, але гэта яму не удалося. Контроў рэвалюцыінэрі паставіў ураду ультыматум з 4 пунктаў: 1) стварыць новы габінет з спэцыялістам, 2) назначыць замест Носкія каго небудзі з генералам, 3) амвістыя Капу і другім арыштованым, 4) амвістыя салдатам брыгады Эрхардта. Урад адкінуў усе пропанаваныя і выдаў маніфест, заклікаючы ўсіх рабочых Германіі да забастоўкі.

Заніцце контроў рэвалюцыінэрных войскамі Бэрліну.

13 сакавіка контроў рэвалюцыінай брыгада Эрхардта ўвайшла ў Бэрлін з чорна-чырвона белым сцягам. Урадовыя войскі зусім не змагаліся; усе урадовыя установы заняты контроў рэвалюцыінэрамі.

У той час урад сабраўся на параду і пастанавіў заніць свае войскі з вуліц і выехаць з Бэрліну.

Лёс ураду.

А 8 гадзіне раніцаю прэзыдент рэспублікі, Эбарт, пакінуў замак. Міністар Носкі ўдёк з Бэрліну. Выдан прыказ аб арыштаванні Эрдбергера, але ён склаваўся. Міністар-прэзыдент Пруссіі, Гірш, і міністар юстицы, Шыфер, арыштованы.

Новы урад.

Канцылярыя рэспублікі выдала маўфаст аб тым, што стары урад болей не існуе. Улада пераходзіць да галоўнага управіцеля, Капа. Міністрамі абароны і камандуючымі войскамі назначаецца генерал Лютвіц. Нацыянальны Сойм распушчаны і яго пасланы абвешчаныя маючымі сіламі.

Кап будзе дыктатаром. Маюцьсформаваць новы габінет з спэцыялістамі. Бюро Вольфа паведамляе, што новы урад не рэакційны, а трывгаеца лёзунгом констытуцый.

Забастоўка ў Нямеччыне.

У звязку з пераваротам, соцыялістычныя партыі і стары урад абавязыцілі агульную забастоўку.

Забастоўка адбываецца бяз згоды паміж рабочымі. У Бэрліне спакойна. Наібольш рэвалюцыінны настрой у Франк-Фурце-на-Майне.

Міравыя пераговоры.

Асновы польскіх міравых умоваў.

Дапішчык „Journal des D'ebats“ Сыціапан Аўбац, гутары з міністрамі загранічных спраў і Пітакам. Подлуг слоў п. міністра, міравыя пераговоры можна лічыць распачатымі. Цяпер апрацоўваюцца умовы і асновы, на якіх будуть апірацца пертрактациі; яны будуць бе-закладна комунікованы дзяржавамі Антанты.

Галоўная аснова ёсьць граніца да 1772 году; яна апіраецца на трох пунктак: на погляды-гістарычны, моральны і правовы.

З гістарычнага погляду—ёсьць право на граніцы, якіе трываліся чатыры століті.

Моральнае право апіраецца на тым, што падзелы Польшчы былі гістарычнымі гвалтамі, у Польшчы былі праз нарушэнне ўсіх міжнародных правоў сілаю забраны яе землі. Ня можа утрымца той стан рэчаў, каб адабранае засталося ў руках гвалтунікаў.

З погляду прававага ясна так са-ма, што захопнік на мэе ніякага права трывага для сябе заграбаваны праз нелегальны чын, часовай фізичнай перавагай, реч.

Адсюль і выходзіць глаўная засада дамагальні дэзвінксы ад Расіі.

Верная сваім традыцыям вольна-сці, Польшча стаіць ва тым, каб лёс гэтых земляў в'яршылі самі жыхары.

Савецкі урад запрапанаваў мір Фінлянды.

„Temp“ паведамляе, што 6 сакавіка фінляндакі урад заявіў савецкаму, што ўсходняя Карэлія віколі не належыла да савецкай Расіі, і яе насяленне не хоча належыць да Фінлянды.

Чычэрні адказаў, што савецкіе войскі віколі не акупавалі Карэліі, калі яна знаходзілася ў руках фінляндакаў. Чычэрні прапануе распачаць міравыя пераговоры.

Літоўская і чэха-славацкая дэлегацыі ў Маскве.

„Berlingske Tidende“ паведамляе з Коўны: Гэтым днём прыбыла ў Москву літоўская дэлегацыя з Коўны. Наводлуг урадовых вестак, дэлегацыя мае мэтаю пераговоры аб менцыя палоннымі. — прыўдзе-ж яе заданьнем ёсьць прыгатаванье міру з Расіяй. Адначасна з гэтакім намерам прыбыла ў Москву і чэха-славацкая дэлегацыя.

Аб становішчы ў адносінах да Расіі.

З Варшыгту паведамляюць, што урад Злучаных Штатаў апрацоўвае ноту да савецкай камісіі з працэсіяльной апошняга віленскага апошняга ставоўшчы ў адносінах да Расіі.

На пасяджэнні Лігі Народаў гаварылі аб выбарах членаў камісіі: якая подлуг пастановы Вышэйшай Рады, павінна быць у Расіі. Пастаноўлене, што для кожнай дзяржавы будзе вы-

значаны адзін камісар, а лік тэхнічных дарадчыкаў будзе неабмежаваны.

Аб Бесарабії.

„Journal des D'ebats“ паведамляе, што Вышэйшая Рада пастановіла апошніе рашэнні ў справе Бесарабіі уладзіць міравым чынам паміж Румыніяй і савецкай Расіяй.

Апошніе навіны.

ПАВЕДАМЛЕНИЕ ПОЛЬСКАГА ГЕНРАЛЬНАГА ШТАБУ.

Ад 14—III.

У стычках разведачных партыяў к поўначы ад Дрысы ўзята нашымі войскамі 18 палонных. Пасыле адважнага бою ў раёне Шацілак усе варожыя атакі былі адбіты. Бальшавікі панеслы вялікія страты.

У паўднёва-ўсходнім напрамку ад Наваград-Валынску, напы войскі адблізвалі варожыя атакі, ўзяўшы при гэтым адзін кулямёт. У раёне Астраполю і Старой Сіяўвы нашы заставы кулямётным агнём прымусілі к адступлению варожыя дазоры.

Чырвоные войскі пераважнымі сіламі атакавалі нашы позыцыі к усходу ад Новае Ужыцы. Пасыле адважнага бою, на глядзачы на пераважныя сілы працэсіяльнікаў, усе атакі яго былі адбіты. Паводлуг дабавочных вестак, нашы трофейі на Прыпяці, апроштых, аб катарых паведамлялося, складаюцца япчэ з 20 матэрных лодак і 20 малых паравых па-раходах.

Некалькі жалезнадарожнікаў-палякоў прыхалі з Речыцы ў наш бок на добрым амэрыканскім паровозе.

Паустынне у Ірлянды.

КОПЭНГАГЕН, 12—III. З Лёндану паведамляюць, што поліцэйскі камісарыят у Гугунтоне ў Ірлянды 10-га сакавіка ўзарваны ў паветро. Ірляндзкія паўстанцы забрали зброю і амуніцыю, якіе там былі.

Як паведамляюць з Дубліну, бязладзіздзі, якіе началі сінфайніры, ідуць далей.

Міністэрскі крызис у Францыі.

ЛІОН, 13—III. Подлуг інформаціі „Petit Parisien“, увесе габінет міністраў мае падаць у адстаўку, у самым хуткім часе.

Адстаўка італьянскага габінету.

ПАРЫЖ, 13—III. З Рыму паведамляюць: Нітты павядаміў аб адстаўцы некалькіх членаў габінету. Ўсе міністры, з прычын політычнай сітуацыі, перадаюць свае портфелі на руки старшыні міністраў, Нітты.

— Ну, то дзякаваць Пану Богу! Як мне здаецца, дык гора каханага князя павінно зьменышца надзеяй на шчавячкоў. Уважаю на тое, што яны-ж дзякі славу Дэзі. Да ёсабака Сангушкі, я ведаю, добры сабака. Гадок ці паўтара—і ў каханага князя будзе некалькі добрых Дэзі.

— Так, так... Засталіся съяленкі, нядужне. Здохнуць.

— Зъмілуйцеся, мой каханы пане! При добрым пільным даглядзе, при належным клопаце на могуць яны здохнуць,—выкачаюцца.

— Але, пане! Бач, яна пает лактаць на здолеюць, ім трэба ссасць.

— Рачня, рачня, мой каханы пане. Адыші-ж ведаю некалькі вынадкі, што зъвераняткі, пакінутыя ў гэткім стане, гадаваліся.

— Ну, хто заступіць ім Дэзі? Ніхто!

— Так, гэта реч вялікія. Але памяркуем...

Грабя ўзяў зялезні кіечак і біу вугальле ў камін. Чырвоны водбліск ківаўся на яго вялікай і магутнай фігуры з пансай важнай самавітасцю, на яго лявівін шэвелюры валасоў. Даўгія вусы з гонарам віслі на баках вуснаў, што грабільва, паданску выпіваліся!

— Мне прышло ўдум штосьці добрае, мой каханы пане—сказаў ён і павярнуўся балей у бок гаспадара—сіяньні на паліваныя стары палісоўшчыкі пераказаў мне цікаўную прыгоду. Можа—кака, можа—не. Спазынілася ўдзінчыкі ў полі мужычка з лацэнкам. Мядзьведзь злавіў яе і прыцягнуў у сваю мярлогу. Быў удавец,—мядзьведзіца яго здохла, пакінуўшы дзяцей,—дык залучыў бабу, каб была ў яго за гаспадыню. Баба выкорміла мядзьведя разам з сваім дзяцёнкам. Мядзьведзь, як рыцар, дбаў аб усёй сям'і, прынасіў мёду, хлеба і ўсіго, што задавалася съяленкі на полі ў мужыкоў, у вульях, у зямца і айзде. Калі мядзьведзь падрасьлі, добры іх бацька пусыці ту мамку на волю, навет паднасці, кажуць, яе хлапца да самага доля.

Політычныя весткі.

У Цэшынскай Сілезіі.

„Ostrawsky Dzieciak“ паведамляе, што коаліцыйная камісія, з прычын не-парадкаў у Карвінскім округу, увяла в усей Цэшынскай Сілезіі асаднае пала-жэньне.

Для спынення пачуючага безладзі-дзяякоў коаліцыйная камісія пастановіла павялічыць міжнародныя окупацийныя атрады.

Амэрыка аб міры.

Венеское бюро карэспандэнтаў паведамляе з Варшыгту, што Дэпартамент Штатаў распачаўся погаласкі, вібы Злучаныя Штаты маюць намер ухіліцца ад спрэві міравой конфэрэнцыі.

Забастоўка ткачоў у Францы.

Зібастоўка ткацкіх працаўнікоў ахвапіла Рубэ, Туркуан і суседніе мас-довасці.

Украінская місія ў Бельгіі

Подлуг паведамленія газеты „Nation Belge“, мэтаю украінскай місіі ў Бельгіі ёсьць дабіца прызначаныя незалежнасці Украіны, а таксама пазнава-міць саюзьнікаў з становішчам Украіны якай мае шмат зборожжа. 4903 украінскіе коопэратывы гатовыя зараз-же выслыць без адкладу цукар, зборожжа і сирэц.

Японцы і большавікі.

Памоцнік камісара загравічных спраў, Янсан, які знаходзіцца ў Іркуцку, перадаў галоўнаму японскому камандаванню мірную працэсіяльную забастоўку.

У Польшчы.

Соцыялістычная конфэрэнцыя.

У Рыгу выехалі прадстаўнікі П. П. С., дэп. Недзялкоўскі і Земенскі, катарые прымуць участьце ў сацыялістычнай конфэрэнцыі Латвіі, Эстоніі, Фінлянды і Літвы.

Такая самая конфэрэнцыя адбываецца ў Варшаве 20 г. м.

Пагроза агульной забастоўкі.

На сходзе Рады профсаюзных саюзаў, пасыль дэтальнага разгляду пы

У Літве.

Умовы міру літоўца.

Літоўскі урад выставіў гэтакіе умовы міру з Польшчай: Прызнанне Польшчай незалежнасці Літвы з сталіцай у Вільні; перал заключэннем вайсковай конвенцыі з Польшчай, Польшча выводзіць свае войскі за дэмаркацыйную мяжу Фоша; зараз-же посьле падпісання конвенцыі Польшча аддае Літве Вільню і землі на поўнач ад Даўгінску, на ўсход ад Віленкі і на поўнач ад Ліды; Польшча заключае з Літвой дагавор у справе адміністрацыі літоўскіх земель, якія застануцца надалей пад Польшчай; усе дагаворы паміж Польшчай і Літвой падлягаюць кантролю і абароне Саюзу Народаў.

Усе зазначаныя ў гэтых умовах землі—беларускіе, а дзеяя гэтага вельмі добра, што бойкай карове Бог рог не дае.

Адмена ваеннаага стану.

З 1 сакавіка па ўсёй тэрыторыі Літвы зняты ваенны стан; выключаецца толькі 30-ці—кіламетравы пасак па дэмаркацыйной лініі, а так сама лінія залезней дарогі, але перадвыбарныя сходы на могучы быць забаронены і на гэтай тэрыторні.

Выбары ў Устаноўчы Сойм.

„Lietuwa“ паведамляе, што літоўскі урад папоўніў уставу аб выбарах устаноўчага сойму, даючы вайсковым право участь ў гэтых выбарах.

На Украіне.

Становішчо на Украіне.

„Громадская Думка“ змяшчае інтар’ю з асобай, якой можна верыць, уцекшай ад бальшавікоў з Кіеўскага раёну. Падлуг слоў гэтага асобы, адносіны вёскі к бальшавіком—не выўляюцца. Сяляне добра ўзбраены і рыхтуюцца вясці барацьбу з аружжам у руках з усякім, хто папрабуе рэквізацію хлеба. Бальшавікі, у сваю чаргу, распаўсюджываючы свой уцлы у краі, зьяўляюцца ў вёскі толькі значнымі атрадамі. Асобных чырвона—армейцаў відзе не відаць. Валасць ў на Украіне я існуе, замест іх створаны незалежныя аўтаномныя „рэспублікі“. На чале гэтых рэспублік стаяць рады, якія законаўчая ўлада, і. т. з. старшины, падначальныя радам; гэтые старшины выявляюць сабою выкананую ўладу. Наўмысным упрыгожваннем насялення карыстаюцца народныя настаўнікі.

На Украіне ходзяць царскіе рублі і „грыўны“; іншыя грошы сяляне не баруць; царскі рубель катыруеца па цане ў чатыры „грыўны“.

Ліквідацыя украінскіх улады

„Громадская Думка“ дзяржаваючы паведамляе, што украінская улада ў Камянцы ўжо я існуе. Ёсьць там „яшчэ і галоўна“ упаважны урад У. Н. Р. мін. Агіенка, ёсьць губерскі камісар і павятовыя

украінскіе улады, але яны на маюць значэння. Усе адміністрацыйныя установы забрала польская акупацыя.

У савецкай Расіі.

Узрост і развязыць ѡ Маскоўскіх коопэратаў.

Маскоўскіе коопэраторы граюць вялікую ролю ў гаспадарскім жыцці савецкага ураду. Піраці імі адчыненіца пяцер шырокое поле і на міжнародным сусветнім рынку. Узрост і развязыць гэтых коопэратораў падняўся значна за час вайны. Яшчэ ў 1913 г. мелі яны 3 мільёны рублёў абарту, у 1914 годзе ўзраслі да 10 мільёнаў рублёў, 1915 г. мелі больш чым 20 мільёнаў, у 1916 г. кілька 100 мільёнаў, у 1917 г. бяздай 212 мільёнаў. Аблужувалі яны амаль 50 мільёнаў людзей. У 1917 г. лік сяброў гэтых коопэратораў стаў да $\frac{1}{3}$ часцы насялення ўсей Маскоўшчыны.

Настрой рабочых у савецкай Расіі.

Як змяніўся погляд рабочых масаў на савецкую уладу, гэта можна ўгледзіць з бывшых фактаў, чуткі аб якіх часамі далятаюць да нас.

На многіх фабрыках, якія знаходзяцца ў цэнтральных губерніях, рабочыя ўжо вынесьлі пастановы, каб варуць быльш уласнікаў прадпрыемстваў дзеля павялічэння вырабу. Між іншым, рабочыя Прахоравскай мануфактуры звяргічна ўсталі бараніць незалежнасць асобы уласніка прадпрыемства, Прахорава, які працуе на фабрыцы звычайнім рабочым. Бальшавікі арыштавалі яго, але рабочыя ўчынілі грандзішні дэмонстрацыі, вымагаючы, пад пагрозу разгрому савету, вызваленія. Іх вымаганыя было здаволена. Настрой рабочых вельмі прыгнечаны. Рабочыя масамі пакідаюць савецкую службу, шмат якіх з іх ідуць па вёсках і агітуюць проці савецкай улады.

Беларуская справа.

Уход беларускага старшыні міністраў.

Беларускае бюро друку паведамляе: з прычыны вяявідачы польскім урадам паспарту і фактычнай немагчымасці пры гэтай сітуацыі кіраваць беларускай загранічнай політыкай, старшыня Рады Міністраў Беларускай Народнай Рэспублікі п. Алег Луккевіч 28 лютага паслаў Беларускай Радзе ў Менску заяву аб адстаўцы.

Тарас Шаўчэнка.

Пазна́ніе і протесту.

(На 59-ы год съмерці песьніара Украіны).

Шаўчэнка быў сын селяніна часоў паншчыны. У дзіцячых летах, засцятаўшыся сіратою, бяз бацькі і маткі, ён сам упрацоўваў мясцовыя настаўнікаў, каб навучылі яго чытаць і пісаць. Вельмі разьбітны разумам і наада здольны хлапчына, ў кароткі час навучыўся ён

пісаць і чытаць, а гэта сама рысавальня і навет мальваць.

Здольны і развязны хлопец спадабаўся пану свае роднае вёскі, Энгельгарду. Пан зрабіў яго сваім лёкаем. З панам едзе малы Шаўчэнка да Варшавы, где карыстае з усякай магчымасці, каб вучыцца далей.

З дэзволу свайго пана ён пачынае вучыцца мальстрому ў вядомага тагоды артыстага-мальяра Лямпегі. З Варшавы едзе з Энгельгардам да Петарбургу, где вучыцца мальстрому ў Шыраева. Шыраеў візыскуе малога вучня, загадваючы яму мальваць на заказы дамавых дахі і парканаў. Пры гэтакай работе яму мала заставалася часу для наўукі артыстычнаму мальстрому, і ён мальваць і рысаваць толькі ўночы.

У часе побыту ў Петарбурзе шчыльце ўсміхнулося Шаўчэнку. Свайм здольнасцямі ён зацікаў тагачасных выдатнейшых людзей, каторые прасілі Энгельгарда аслабаваць Шаўчэнку ад паншчыны. Пан запрасіў выкупу ў суме 2500 руб. Вядомы артысты-мальяр Брулаў зрабіў для гэтай мэты конкурс, намяляваўшы партрэт расійскага поэта Жукоўскага. Гропы, адтрыманыя за партрэт, аддалі Энгельгарду, і Шаўчэнка на 24 годзе жыцця стаў вольным чалавекам.

Высокі дух поэты на маг заставацца спакойным пры тым уціску і бясправі, якіе панавалі ў расійскай дзяржаве. Ён становіўся сябром таемнааганізацыі, каторая мела на мэце утворыць вольныя славянскіе рэспублікі. За гэта яго аддалі ў салдаты і саслалі на ўход ўропейскай Расіі, забараніўшы мальваць і пісаць вершы.

Дзесяць год пражыў Шаўчэнка на берагах Касцільскага мора, далёка ад бацьківішчыны, пры самых цяжкіх варунках. Яму на толькі забараніўші пісаць і мальваць, але навет чытаць не дазвалялі.

Сын прыгонніка, Шаўчэнка больш за каго іншага адчуваў гору ѹядолю людзей, жыўшых пад паншчынай. Шмат напісаў ён вершы, где малюе абразкі з жыцця часоў паншчыны, абразкі поўные рэяльных прадуды і цяжкага цярпеньня. З памянаюцца сілай выступае Шаўчэнка і прозі царату. У царох бачыў ён усю віну цяжкага грамадзянскага ладу, калі адны гандлявалі другімі, ды існавала паншчына. Цары—гэта каты; зьдзекуючы яны з усаго, што людзі лічыцца съятым.

У адным сваім творы Шаўчэнка малюе адносіны душы украінскага народу да цароў. Ен перадае размову трох пакутуючых душ. Духі апавядоўца, за што церпіць кару і чаму на пушчаюць іх у рай. Першы дух калі: калі цар Пётр I варочаўся з поля бітвы пад Палтавай, где была разьбіта збройная спроба народу украінскага вярнуць сваю незалежнасць, то папрасіў малую дзячынку напаць яго каня. Дзячынка напаціла, але, прышоўшы да хаты, зараз

жа памерла і дагэтуль пакутуе за тое, што „цару маскоўскаму каня напаціла.“ Другі дух: малым яшчэ дзіцём быў ён, калі матка паказала яму на Днепры зачаты човен, у каторым ехала царыца з съвітаю. Дацца глядзело і съмиялося. За гэта толькі, што пібы прывітало съмехам царыцу Катарыну—стражнага ворага Украіны, галодную вячыніцу,—памерло дзіця, а душа яго пакутуе і ня мае доступу ў рай.

У адносінах да грамадзянскай несправядлівасці Шаўчэнка быў грозным прарокам, адважна паказуючы голую праўду. Ен не агранічыўшы ў бацьківіце за вою народную адным пісаныем вершы і палажэннем поэты. Сыну напічаснага народу, адданаму целам і душою гэгаму народу, аднаго пісаныя было мала. Ен бярэ чыннае участьце ў бацьківіце з расійскім царатам і ўступае да „Кірыла-Метод'еўскага брацтва“, меўшага на мэце злучыць ўсіх славян. Украінцы, беларусы, палакі, чехі, сэрбы, расійцы і іншыя павінны былі утварыць незалежныя демакратичныя рэспублікі, а потым злучыцца ў супольную агульную славянскую федэрацийную дзяржаву.

Але наядоўга мог Шаўчэнка працаваць для добра свайго народу. Данос, арэшты сябру брацтва, 10 год салдацкай службы на краі съвету ў пустыні былі наградаю за яго нацыянальную працу.

Шаўчэнка павёс нацыянальную кару за ўсіх сябру брацтва. На ім паміцца і цар і царскія каты. Цар абурыўся за тое, што ў адным вершы вычытуў абраузу царыцы Катарыны, а яго прыслучнікі за тое, што Шаўчэнка праклінаў паншчыну.

Політычным ідэалам Шаўчэнкі быў грамадзянскі лад „без мужыка і бяз пана“, каб працаўнікі маглі самі сеяць і пасяянае жыць сваімі працаўнымі рукамі. Даэля гэтага творы Шаўчэнкі маюць вялікое значэнне не толькі для украінскай, але і сусветнай літаратуры. Быў ён адным з пэзіяў 40-х гадоў прамінулага веку, каторы жадаў поўнага вызваленія працоўнымі людзьмі.

Пэзін палітычнай волі ўсіх падняволеных народу бачыў ту ю ў поўнай нацыянальной незалежнасці. Свята веру ён у адраджэнні „абкрайдзенага расійцам“ украінскага народу, веру ў будучую незалежнасць свайго народу, прыгнечанага „братнім“ расійским народам.

Не памрэ праўда наша і воля не памрэ!—кака пэзін пісць Украіны і з пекакованым цвердзіць, што „паўстане праўда, паўстане воля, і нікто на можа закаваць у кайданы жывую душу і жывое слово“.

З вераю, што народ украінскі скіне кайданы нацыянальной і соціяльной вявлі і што адрадзіцца Украіна,—з гэтай съятою вераю поэта і памёр.

Падаў Я. К.

— З гэтага выпадае, пане..?

— З гэтага выпадае, мой хаканы пане, што дабрачынная мужычка знойдзеца і для Дзініх сіротак!

— Думка не благая! Толькі мне замівае тое, што нашы хлопы яшчэ надта цёмныя, дурныя... У іх гэтулькі прыхамацяў, забабонаў, і яны, апрача таго, не разумна пабожныя, ці як бы ляпей сказаць. Баба наўпона не зразумее, што моральнае кропіль для яе асобы тут няма, калі ходзіць аб выратаванні сіротак... А я, пане мой, хоць можа гэта съмех, на хочу звязацца такіх, таго... такіх бабскіх пачуццяў з успамінкамі або маєць Дзэзі. Не, на хочу! Ды й ці будаць які толк? Гэта знойдзеца сирод маіх падданных мамкі?

— О, то-то-то! У словах хаканага пана чуецца даўгое быццё ў Англіі. А я скажу пану: я балей захадзіцца ў Камянцы час у нашых багаславеных пушчах, і дух наших хлопаў я, мой залаты пане, до-о-обра ведаю. Каго, як каго, а съмерда знаю. Дух іх я візуалізуяў адметна. Паве! любая баба за гонар будзе лічыцца і пойдзе з прыемнасцю... Пабыць у самым замку!—для іх то гэта вялікае пачасце...

— Так, мой пане. Але я, таго... не хацеў бы я, каб гэта пачалося ад мяне.

— Божухна мой! Толькі мікніце аканому ці войту.

— А ўсё ж, таго, напрыемна. І толькі дзеяла свае Дзэзі, дзеяла яе бездапаможнікіх сіротак, я складу ўсякую ахвяру. Ай, Дзэзі, Дзэзі мая! Яе ўжо няма.

II.

Поўны клопату, стары войт Рымарчук зраньня быў у гумары, і у думках пасылаў да ўсіх чартоў здохніць заморскую сучку. За-за яе, праклітай, то й дзіві, і сама страдаці панскую ласку. Дзірэуды, і не яго то, вайтаўскі, а

Слово аб нашым тэатры.

Чаму гэта, калі прыдзеш на прадстаўленне нашага тэатру, дык некі не-пакой і трывога агартас, ось—быццам прышоў на досьвідкі да дарогога хворага. І усыміхашся, і кажал, што усё-балаге, будзе, але ўнутры пячэ боль-балючая, бо няма пеўнасці ў душы. І праўда, шмат мы аб чым гаворым і багатыя маем праекты, ёсьць широкі размах у думках наших; мы ведаём, што тэатр, паставіўшы "Жаніцу Фігаро", распаліў ревалюцыю ў Францыі, што "Наташка Палтаўка" перавесла украйнскі сцяг ад Венгрыі да Вялікага аўкіну, што "Фэнэла" у Італіі...ах, мы ведаём, што тэатр рвець усе сковы, разлівае съvet, цепыць шчырым съмехам...

І вось, будуенца наш беларускі тэатр; ёсьць розныя матар'ялы, прылады, рабочая сіла, але няма цементу. Ня чуеца ў цэлым тэатральным колектыве шчырай, жыцьцёдаўчай працы, няма студ'явання, я-б сказаў, над літургічнай асновай нашага народнага тэатру, няма той глубокай съядомасці, што іх съятая творчасць ёсьць даўно ча-каная страва для галоднай душы пак-рүджанага, шматмільнага народу...

Ой, паны дабрадзея, ў чыхіх руках наш сучасны тэатр! Падумайце, параз-важце ви супольна, уважна над тым, што непамерна вялікую будзеце месь заслуго перад беларускай будучынай. Нясеце-ж вы ў ту юную будынку съвет і цыплю, каб вас сустрэлі з ра-дасным успамінам, братоўскім абнянь-цем. Іззесе-а тэатрам, гэтаі адуноўленай батлейкай, па наших пущвінках ад вёс-кі да вёсکі, ад места да места і апа-вялічайце простым, але агністым сло-вам, аба нараджэнні съвету, аба тронуму нашай прауды, аба радасці вызваленьня Працоўці, як на полі перад непагодай, як ратуючы здабытак пры пажары! Пра-цуйце!

Добра,—скажуць мне,—мы гатовы працаўца, але дайце нашаму тэатру са-мае важнае: дайце літаратуру. Дайце перш-на-перш сценічную камедыю, каб яна была напісаная ярка; хай у дэталях і будзе недахват, але каб цэласць, ідея песьес урэзала ў памяць, каб давала новае пачуцьцё ў перажыванні, каб роль, хоць з некалькімі слоў, ярка хара-кторызавала, стварала тып і давала волю мастаку выявіць сваё "я", дайце нацыя-нальную драму, якую даў Выспянскі паліак, Райніс латышом, Астроўскі маскоўцам... дайце матар'яльнае падтры-манье...

Але жыцьцё наших часоў інакш-кажа: не прасіць і чакаць, а браць і тварыць,—тварыць вечнае, сусъветнае, роднае, здаровае.

Л. Родзевіч.

МЕНСКАЕ ЖЫЦЬЦЕ.

Мясцовыя гандляры, якіе выпісалі з Варшавы на Вялікдзень вялікія партыі тавараў, цяпер прымаюць энэргічныя меры дзеля дастаўкі гэтых тавараў у Менск. Мажліва, што з Варшавы будзе адпраўлена некалькі спэцыяльных цяг-нікоў з прыватнымі грузамі. У хуткім часе будзе арганізавана урадовая дас-таўка пачтовых пасылак. Гэтаму ў ганд-лівых кругах дадаюць вялікае значэнне, дзеля таго што спадзяюцца на тое, што можна будзе пасылкамі дастаўляць у Менск значныя лікі тавараў.

Коапэратыўны банк Беларусі мае быць адчынены ў палове сакавіка. Уста-ва банку будзе зацверджана гэтымі днімі.

Шпітальная справа ў Менску будзе рэарганізавана. Усе пошасныя шпі-таты будзе пад кірауніцтвам спэцияльнага аддзелу ў справе барацьбы з эпідэміяй, які арганізуецца гэтымі днімі.

Пад загадам мэдыцынскага аддзе-лу магістрату будзе пад толькі агульные шпітат, амбуляторы, прытулкі.

Менскі рабочы коапэратор, па зага-ду адміністрацыі нядайна перамяняваны ў саюз злучаных коапэратораў, ця-пер, па загалу той-же адміністрацыі, зноў будзе называцца рабочым коапэраторам. Выбары поўнамоцных ад райёнаў у прадстаўленне коапэратору да гэтага часу не адбыліся. Упраўленне округу павя-доміло прадстаўленне коапэратору, што выбары павінны быць зроблены у адзін

КІНЕМАТОГРАФ
„МОДЕРН“
Францішканская ул.

КІНЕМАТОГРАФ
„ЛЮКС“
Домініканская ул.

даесян і кандыдатамі могуць быць вы-
стайлены толькі прысутні на сходах.
Гэта тэхнічна перашкаджае выбарам і
прадстаўленне коапэратору звязаўся ў
упраўленне округу з просьбай аб зъме-
не загаду.

Сельскія коапэраторы пачалі апра-
воўваць статуты даесян прадстаўлен-
ня іх да регистрацыі ў упраўленне
округу. Гэта працаваў ім рабіць Цэн-
трабелсаў.

Коапэраторы ня маюць гатовага,
апрацаванага цэнтрам, статуту і гэта
можа зацягнуць надоўга скліканье
з'езду коапэратораў.

Рэзвіцыя фурманак і зборожа па
вёсках Менскага округу, з прычын над-
бліжэння вясновых работ на полі,
пасыль клопатаў інспекторыя сель-
скай гаспадаркі, спыніца ў хуткім часе.

Рэзвіцыя ў аптэкарскіх магазынах зро-
блены былі трэціягі дня. У многіх
магазынах знойдзены забароненые для
прадаўжы аптэкарскіх тавары ў вялікім
ліку. Усе гэткіе мэдикаменты рэзві-
ваны. Уласнікі магазынаў будуть за
гэта пакараны.

У павятавага старасты пачаўся
прыём просьбаў ад сем'яў армейскіх
салдатаў аб выдачы гранів дапамогі.

Рэзвіцыя мініяльных кантор будзе
зроблена гэтымі днімі спэцыяльнай камісіяй, па загаду упраўлення ўсход-
ніх зямель.

Абавязковая такса для фурманоў
мае быць апавешчана менскім каміса-
рыятам у хуткім часе.

"Гісторыя Беларусі" Ігнатоўскага вий-
шла з друку. Прадаецца ў Беларускай
кнігарні ў памяшканні Беларускага
дому. Апрач таго, так сама мае прада-
вацца ў кнігарні Цэнтрабелсаў.

Рэдактар—Я. ЛЁСІК.

Выдавец—К. ТАРЭШЧАНКА.

БЕЛАРУСКІ ЦЭНТРАЛЬНЫ СЛЮЗ

— СЕЛЬСКАЙ ГАСПАДАРКІ —

гэтым працавае ўсім беларусам
спэцыялістам сельскай гаспадаркі
(аграномам, спэцыялістам, інструктаром
і тэхнікам) рэгістрацыя ў канцыляры
Саюзу.

Менск, Койданаўская вул. 21, кв. 4.

121.

БЕЛАРУСКІ ЦЭНТРАЛЬНЫ СЛЮЗ

— СЕЛЬСКАЙ ГАСПАДАРКІ —

гэтым апавяшчае, што при Саюзе
адчынено консультацыйнае бюро.
Мэта яго—даваць рады на пытанні а
сельскай гаспадаркы і арганізацыі сель-
ска-гаспадарскіх таварыстваў на мясцох.

Адрэс: Менск, Койданаўская 21, кв. 4.

122.

Школа танцев "Рэкорд".

Раковская, 13 (б. Зал Черчеса).
Возобновленіе приему учеников и учениц на курсы танцев. Запись по вторникам, средам, пятницам и воскресеньям от 12 до 2 и от 7 до 9 ч.
Учитель танцев Э. В. Аллерович.

130 Дирэकция І. К. Шымкевич.

Прошения-переводы

переписывание на пишущих машинах

к-ра ВЕЙНТРАУБА.

ул. Мицкевіча (Захар'евская) 86, при Ново-
Московской гост.

109

АКУШЕРКА из ВАРШАВЫ
и БЕРЕМЕННЫМ; имеются комнаты для
секретно-больных.

Прием с 9 ч. утра до 7 ч. вечера.
ул. Мицкевіча (Захар'евская) д. 8, (8-д.) кв. 8, 2-й этаж.

108

Сегодня демонстрируется 2-я серия

Черны франк.

По случаю ремонта театр временно закрыт.

— ПЕРВАЯ РУССКАЯ ХЛЕБОПЕКАРНЯ —

С. О. Мигуцкаго и Ко бывш. Штакеля.

Мінск, Ново-Московскі пер. д. Залкінда пром. № 4.

ПРИНИМАЕ ЗАКАЗЫ, ПОДРЯДЫ от войсковых частей, учреждений и кооперативов на выпечку ХЛЕБА и БУЛОК. Там же розничная продажа хлеба

ЦЕНЫ и КАЧЕСТВО ХЛЕБА ВНЕ КОНКУРЕНЦИИ.

Ресторан „СТОЛОВАЯ“

ежедневно открыт от 9 утра до 11 вечера.

ЗАВТРАКИ, ОБЕДЫ, УЖИНЫ И КРЕПКИЕ НАПИТКИ.

— Цены умеренные —

Холодные закуски ала вар.

Захараўская 73. С почтением И. Мусял. 120.

ПЕРВОЕ
ВАРШАВСКОЕ

т-во
ФАБРИКИ ТЕХНО-ХИМИЧ.
ПРЕПАРАТОВ

ОДО

Варшава, Электраль-
ная 20, тел. 284-46.

000 обувная мазь разных цветов, синьку для белья, паста для зубов.

вакса для сапог, воск для сапожников и т. д.

Просим обращаться в Минское Отделение Варшавского Торгового Дома

Генрих Цукерштейн и Ко.

Кафедральная площадь 7.

98.

М. м. Г. Г!

Спім уведомляем что намі передано монопольное представительство на продажу наших изделий на Белорусский край и Восточные Земли Варшавскому Торговому Дому ГЕНРИХ ЦУКЕРШТЕЙН и Ко, Минск, Кафедральная площадь 7.

Со всякими запросами и заказами на наши изделия

Старейшая водопроводно-электрическая мастерская

Д. І. ЭЙНГЕЛЯ

Волосская (Крещенская), 6, кв. 1

возобновила свои действия по устройству водопроводов, канализации, артезианских колодцев и электрического освещения.

Прием медно-котельных работ.

Фірма сущ. с 1820 г.

Тэхнічнае бюро і склад тэхнічнага начэнья.

Ю. А. Якубоуская.

Мінск, Сярпухоўская, 19.

Будоўля і аbstалюнікі млыноў, лесапілак і інш. фаб. Электротэхнічныя установы. Ремонт машын. Паравыя і газавыя лёкамабілі, станкі. Аbstалюнікі эксплуатацыі торфянікаў на апал.

Уладжаныне вузкакалейных чыгунак.

Бюро адчынено ад 9 да 4 гадзін.

84.

Менская Аукцыйная Саля.

Сярпухоўская, д. № 3/4 з (Маліна), каля б. Захараўской.

Прымае для прадажы, прадае, купляе і прымае на склады:

Золото	Шаніно	Люстры
Серабро	для шыцця.	Арматуру
Дарагіе каменны	Вонратку	Гаспадарск. прылады
Старасьцівскія речы		